

آموزش تار

دوره‌ی متوسطه

حسین مهرانی

مؤسسه‌ی فرهنگی - هنری ماهور

تهران، پل چوبی، خیابان حقوقی، شماره‌ی ۴۲، طبقه‌ی همکف
کدپستی ۱۶۱۱۹، صندوق پستی ۴۷۷-۱۹۵۷۵
تلفن: ۷۷۶۰۱۰۲۰ فکس: ۷۷۵۰۶۵۵۳

www.mahoor.com
info@mahoor.com

آموزش تار

دوره‌ی متوسطه

تألیف

حسین مهرانی

صدابرداری، میکس و تهیه‌ی نسخه‌ی نهایی	محمدباقر زینالی
طرح روی جلد	محیا فرمانی
نت‌نگاری	حسین مهرانی
ویراستار متن	محمد افتخاری
چاپ اول	۱۳۹۶
تعداد	۱۰۰۰
لیتوگرافی، چاپ و صحافی	چاپ بازرگانی

© حق چاپ محفوظ است.

شابم: ۹۷۹-۰۰-۸۰۲۶۲۸-۱۴-۴ ISMN: 979-0-802628-14-4

فهرست مطالب

پیش‌گفتار.....	۹
فصل اول: ضربی‌ها.....	۱۱
۱. تنوع مضرب و اجرای انواع آن.....	۱۷
۲. مضرب خراش.....	۲۵
۳. مضرب در میزان لنگ.....	۳۱
۴. تکریز کوتاه ترکیبی.....	۳۵
۵. تکریز و گنده‌کاری.....	۴۱
۶. تکریز کوتاه و بلند ساده و ترکیبی.....	۵۳
۷. تکریز کوتاه ساده و ترکیبی (سیم‌به‌سیم).....	۵۶
۸. بم‌تکریز کوتاه ساده و ترکیبی (سیم‌به‌سیم).....	۶۱
۹. مُردان ریز.....	۶۵
۱۰. دُرّاب دو نت و تکریز کوتاه.....	۶۹
۱۱. دُرّاب دو نت و سه نت.....	۷۰
۱۲. تک سیم (اجرا روی یکی از سیم‌های دُبل تار) و تکریز کوتاه.....	۷۴
۱۳. دُرّاب سه نت بالارونده.....	۷۵
۱۴. تکیه.....	۷۶
۱۵. تکیه و تنوع مضرب.....	۷۷
۱۶. تکیه‌ی تک‌نتی پایین‌رونده.....	۸۳
۱۷. تکیه‌ی تک‌نتی با مضرب چپ.....	۸۵
۱۸. تریل.....	۸۶
۱۹. تریل سه‌لاچنگ ترکیبی و شلال.....	۸۹
۲۰. شلال، تکریز کوتاه و سینه‌مال.....	۹۱

۹۲	۲۱. ریز ترکیبی، شلال و سینه مال
۹۴	۲۲. بم تکریز کوتاه و مُردان ریز
۹۶	۲۳. خراش و آبشار
۱۰۴	۲۴. تکریز در میزان لنگ
۱۰۷	۲۵. خراش و تکیه
۱۱۳	۲۶. تمرین تکیه و دُرّاب
۱۱۷	۲۷. مضراب چپ سیم پنجم
۱۲۱	۲۸. انواع تولید صدا و کندن
۱۲۴	۲۹. مضراب روی سیم زرد
۱۳۸	۳۰. چپ سیم پنجم در میزان لنگ
۱۴۷	۳۱. دُرّاب و چپ سیم پنجم
۱۴۹	۳۲. کنترل مضراب
۱۵۳	۳۳. تمرین راست و چپ روی سیم‌های دابل
۱۵۵	۳۴. تک‌تریل
۱۵۶	۳۵. ویراسیون درشت و گلیساندو
۱۵۷	۳۶. ویراسیون ریز با انگشت اول
۱۵۸	۳۷. ویراسیون ریز با انگشت دوم
۱۵۹	۳۸. سینه مال
۱۶۱	۳۹. واوُراز
۱۶۵	۴۰. مضراب و پنجه‌کاری همزمان
۱۶۶	۴۱. آبشار و پنجه‌کاری همزمان
۱۶۸	۴۲. ریز و تکریز ساده و ترکیبی
۱۷۹	۴۳. پژواک و تکریز
۲۲۰	فصل دوم: آوازی
۲۲۰	۱. مضراب
۲۲۹	۲. مضراب و آکسان‌گذاری
۲۳۲	۳. پنجه‌کاری
۲۳۶	۴. تکیه
۲۳۸	۵. تکیه‌ی تک‌نتی
۲۴۸	۶. تمرین تریل
۲۵۱	۷. تمرین دُرّاب

۸. تحریر با تکیه و تریل یا بلبلی ۲۵۴
۹. قانون اجرای تکیه ۲۷۰
۱۰. شلال ۲۷۲
۱۱. شلال روی دو نت ۲۷۳
۱۲. تکریز ۲۷۴
۱۳. بم تک تکریز ۲۸۰
۱۴. تکنیک سینه‌مال ۲۸۱
۱۵. انواع تکنیک سینه‌مال ۲۸۲
۱۶. تریل از بالا ۲۸۷
۱۷. مُردان ریز ۲۸۹
۱۸. ریز ترکیبی ۲۹۰
۱۹. مضراب چپ پشت سرهم ۲۹۱
۲۰. خراش همراه با کندن و تمرین برای وصل ریز به خراش ۲۹۲

فصل اول

ضربی ها

پیش از شروع این کتاب، چند نکته‌ی آموزشی مهم از مطالب مطرح شده در کتاب اول (دوره‌ی مقدماتی) را برای یادآوری هنرجویان در اینجا می‌آوریم.

- برای اجرای جمله‌های موسیقی همیشه زیرترین نت را با انگشت سوم اجرا می‌کنیم. در نتیجه انگشت اول روی فاصله‌ی سوم پایین‌تر از زیرترین نت قرار می‌گیرد. بنابراین همیشه به پوزیسیونی که فاصله‌ی سوم از زیرترین نت پایین‌تر (بم‌تر) است حرکت می‌کنیم و قبل از حرکت باید به جایگاه انگشت‌ها و حرکت آنها روی دسته‌ی ساز، برای نواختن یک فراز از جمله توجه کنیم. مثلاً اگر قرار است نت‌های ر، می، فا و سل پشت سرهم نواخته شوند طرز صحیح انگشت گذاری این است که بعد از نواختن نت ر بلافاصله به پوزیسیون می برویم. به عبارت دیگر، بنابر قانون اول انگشت گذاری وقتی به پوزیسیون می می‌رویم که نت دست‌باز دو و نت ر اجرا شده و می خواهیم نت‌های می، فا و سل را اجرا کنیم. در واقع وقتی پوزیسیون عوض می‌شود که دیگر به نت‌های غیرمشترک پوزیسیون قبل نیازی نداشته باشیم:

شکل ۱

- به‌طور معمول روی هر سیم در هر پوزیسیون فقط سه نت متوالی را می‌توان اجرا کرد؛ به‌جز دستان اول (پوزیسیون ر) که نت دست‌باز به آنها اضافه می‌شود و می‌توانیم روی سیم‌های سفید و زرد کاملاً هفت نت را اجرا کنیم. این قانون برای حرکت از پوزیسیون نت بم به نت زیر است اما اگر بخواهیم از پوزیسیون زیرتر به نت بم‌تر برویم نت‌های مشترک بین دو پوزیسیون را در پوزیسیون زیرتر اجرا می‌کنیم و سپس برای نواختن نت بمی که در پوزیسیون زیرتر نیست به پوزیسیون بم‌تر حرکت می‌کنیم.
- نت‌های مشترک دو پوزیسیون می و فا در پوزیسیون زیرتر (پوزیسیون می) اجرا می‌شود.
- نت‌های مشترک بین دو پوزیسیون در حرکت پایین‌رونده در پوزیسیون زیرتر اجرا می‌شود. مثلاً در شکل زیر نت‌های سی، دو و ر در پوزیسیون سی اجرا می‌شود ولی برای اجرای نت لا به پوزیسیون لا می‌رویم.

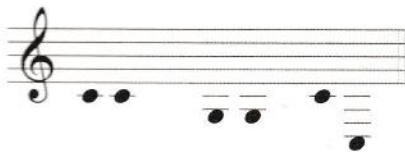

- در هر پوزیسیون سه جایگاه دست روی سه سیم وجود دارد که در هر موقعیت می توان روی هر سیم سه نت و مجموعاً در هر پوزیسیون نه نت را اجرا کرد.
- در نت نویسی برای نمایش تغییر پوزیسیون فقط کافی است به محض ورود به آن پوزیسیون عدد اولین انگشت نوشته شود تا نوازنده متوجه این تغییر بشود. به این ترتیب از این به بعد در هر پوزیسیون فقط عدد اولین انگشت - در پوزیسیون جدید - را می نویسیم و لزومی به نگارش بقیه ی عددهای انگشت نیست.
- هنگام تغییر پوزیسیون دقت کنید قبل از حرکت دست، انگشت خود را به سمت نت بعدی حرکت ندهید. مثلاً وقتی در پوزیسیون ر قرار دارید و می خواهید با انگشت دوم نت فا را بنوازید نباید فاصله ی بین انگشت اول و دوم بازتر شود و احتمالاً انگشت اول روی ر و انگشت دوم روی فا قرار بگیرد (حتا به مدت یک صدم ثانیه)؛ بلکه دست باید از پوزیسیون ر به پوزیسیون می برود و بدون اینکه فاصله ی بین انگشت اول و دوم تغییر کند نت فا گرفته شود و همزمان انگشت اول روی نت می قرار گیرد.

برای یادآوری، ملودی های زیر را با تکنیک هایی که در کتاب اول آمده بودند اجرا کنید:

سی دی ۱

کوک

دوتایی به بالا با راست راست

دوتایی به بالا با راست چپ

[illegible][illegible][illegible]

دوتایی به پایین با دُرَّاب راست

دوتایی به پایین با دُرَّاب چپ

دوتایی به پایین با شلال

دوتایی به پایین با تکریز کوتاه

دوتایی به پایین با تکریز کوتاه (نوع دیگر نگارش)

دوتایی به پایین با یک به سه

این کتاب ادامه‌ی کتاب آموزش تار: دوره‌ی مقدماتی و قاعدتاً دربرگیرنده‌ی سطح بالاتری از تکنیک‌های نوازندگی این ساز است. اهمیت تکنولوژی آموزش در علوم و هنرها و نیز برداشتن گامی در جهت بهبود نوازندگی ساز تار بر پایه‌ی روشی قابل فهم و متناسب با زمان برای انتقال تکنیک‌های پرکاربرد و بنیادین این ساز در اجرای قطعات و ردیف موسیقی دستگاهی ایران به هنرجویان، در پیش‌گفتار کتاب اول مطرح شد و هنرجویان با برخی تکنیک‌های سازی اساتید گذشته و تکنیک‌های کاربردی در رپرتوار موسیقی ایرانی مخصوصاً ردیف موسیقی دستگاهی ایران آشنا شدند. در این کتاب تمرین‌هایی را برای اجرای بقیه‌ی این تکنیک‌ها آورده‌ایم که براساس قطعات ضربی و آوازهای اساتید گذشته و حاضر و نیز ردیف موسیقی دستگاهی ایران (بیشتر ردیف میرزا عبدالله) انتخاب شده‌اند.

THE TÂR INTERMEDIATE COURSE

Hossein Mehrâni

